

УДК 37.013.8(438)

Світлана Когут

ORCID iD 0000-0003-1276-6188

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри загальної та соціальної педагогіки,
Вищий навчальний заклад «Український католицький університет»,
вул. Свенціцького, 17 буд., 79011 м. Львів, Україна
s_kohut@ucu.edu.ua

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНОВЛЕННЯ ПЕДАГОГІКИ ПРАЦІ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА: АНАЛІЗ БАЗОВИХ ПОНЯТЬ

Педагогіка праці у Республіці Польща – це відносно самостійна педагогічна субдисципліна, обґрунтована з позиції потреб педагогічної теорії і практики. Вона має чітке теоретико-методологічне підґрунтя, свій категоріальний апарат, є науковою основою педагогічної спеціальності «педагогіка праці»; реалізує міждисциплінарні зв'язки із психологією праці, філософією та медициною праці, антропологією, політичними й економічними науками. Педагогіка праці позиціонує себе як наука, як педагогічна дисципліна і як сфера практичної діяльності.

Проаналізовано базові поняття педагогіки праці як педагогічної субдисципліни. Акцентовано на важливості вивчення досвіду польських науковців з огляду на формування спільного поля наукових досліджень, освітньої проектної діяльності в умовах входження України у європейський простір комунікації.

Ключові слова: виховання; людина; педагогіка праці; праця; професійна освіта.

Вступ. Особливістю нового тисячоліття є швидкі зміни майже в усіх сферах життя людини. Найбільше ці зміни відчутні в освітній галузі, а також у науках про виховання, оскільки від них залежить навчання, виховання, розвиток і формування особистості, підготовка людини до праці для життя у світі, що перебуває у постійних змінах.

Проблеми освіти у взаємозв'язку з професійною діяльністю людини вивчає педагогіка праці. Людська праця, виховання людини до праці та через працю, ставлення людини до праці (мотивація до праці, розвиток і формування умінь розв'язувати професійні завдання, вирішення завдань, пов'язаних з особистісним та професійним розвитком), зміст праці, значення праці для майбутнього людини – це невелика частина з проблематики досліджень педагогіки праці. Ця педагогічна субдисципліна почала інтенсивно розвиватися завдяки діяльності провідних польських учених у другій половині ХХ століття. Особливістю польських дослідників педагогіки праці є те, що вони на перше місце ставлять гуманістичні аспекти професійної діяльності – розуміння праці як невід'ємної життєвої цінності, ставлення людини до праці, виховання до праці, адаптація до праці тощо.

Дослідження й аналіз завдань, які ставить перед собою сучасна педагогіка праці Польщі, є важливими для освітнього простору України з огляду на розуміння сутності, значущості праці для кожної окремої людини й суспільства загалом в умовах ринкової економіки, впливу результатів її досліджень на особливості навчання людини професії й формування професійно та соціально

важливих рис особистості з метою професійної реалізації.

Мета статті – висвітлення сутності базових понять педагогіки праці в науковому просторі Польщі.

Базові поняття педагогіки праці. Методологічну й змістовну «зрілість» наукової дисципліни визначають, оцінюючи якість її термінологічного апарату. Педагогіка праці є науковою дисципліною, яка функціонує в межах педагогіки. Тому термінологія педагогіки праці не може розглядатися як незалежна від загальної педагогіки.

С. Палка зауважує, що термінологія кожної дисципліни і субдисципліни педагогіки має відповідати загальній педагогіці (метапедагогіці) (Palka S., 1999). Дискусія, що тривалий час ведеться у наукових педагогічних школах щодо змісту і розуміння основних понять педагогіки, підтверджує вищезазначений постулат. Зокрема, К. Денек (K. Denek) констатує, що, оскільки науки про освіту не мають єдиної універсальної основи досліджуваної проблеми, то пошуки, які тривають вже упродовж багатьох років, не припиняються до сьогодні (Denek K., 2011-12, с. 56).

Варто зауважити, що термінологія педагогіки праці не може бути ізольованою від суспільного й культурного оточення. Такий аналіз завжди стосується людини, її ближчого або дальшого середовища життя. Динамічні зміни, які в ньому відбуваються, не можуть не бути відображені в педагогіці праці, оскільки головне місце в житті людини посідає праця. Ми поділяємо думку З. Вятровського (Z. Wiatrowski) про те, що праця є одним з основних і найбільш значущих проявів суспільного

існування людини, особливим видом людської діяльності, цінністю, завдяки якій виникають інші цінності. Праця змінює матеріальний стан, завдяки їй людина може задовольняти не лише основні, а й додаткові потреби, а також захоплення та інтереси. Праця є основним виміром життя людини, оскільки пов'язана з її розумовою природою (Wiatrowski Z., 2005, с. 80-81).

Аналіз польських наукових словників (Okon W., 1984, 2007; Nowacki T., Kogabiowska-Nowacka K., 2000) свідчить, що у науковому дискурсі використовують значну кількість визначень основних понять педагогіки праці. Звернімо увагу на те, що ключове поняття «праця» також не є однозначним, незважаючи на його широке інтерпретування. «Праця» є поняттям, яке вживають на ґрунті різних, часто дуже віддалених дисциплін. У багатьох науках її розуміння є наближеним; у межах інших розглядається по-різному.

У педагогіці праці від початків її виокремлення як педагогічної дисципліни науковці прагнуть сформувати систему понять, яка б дала змогу точно виражати зміст і відображати зміни, що відбуваються в ній. Створення власного категоріального апарату є однією з необхідних умов кожної галузі знань.

Засновником, провідним фахівцем, розробником теоретико-методологічних засад педагогіки праці, фундатором наукової школи педагогіки праці був професор Тадеуш Вацлав Новацький (1913–2011) (Tadeusz Waclaw Nowacki). У педагогіці праці під впливом його досліджень термінологію вивчали такі видатні польські науковці: З. Вятровський (Z. Wiatrowski), С. Квятковський (S. Kwiatkowski), В. Фурманек (W. Furmanek) та ін.

У трактуваннях цих авторів, які безперечно є авторитетами в галузі педагогіки праці, домінує традиційний підхід. А це означає, що вони меншою мірою враховують сучасні ознаки, контексти і показники професійної освіти.

Дослухаймося до думки З. Волка (Z. Wolk), який зауважує, що варто звертати увагу на цікаві рефлексії на тему праці, дослідження, які проводять сучасні педагоги. Серед інших сучасників зміни змісту терміна «праця» в умовах постмодернізму в суспільстві та у промисловій економіці аналізували А. Тоффлер (Toffler A., 1986), Н. Постман (Postman N., 1995), Е. Гіденс (Giddens A., 2006), П.-Ф. Друкер (Drucker P. F., 1999), Дж. Ріфкін (Rifkin J., 2001), З. Бауман (Bauman Z., 2006) та інші. Інтерпретація терміна «праця» є важливою для розкриття змісту явищ, які є визначальними для розвитку педагогіки праці.

Аналіз системи понять педагогіки праці варто розпочати від уточнення змісту поняття «праця людини». Розуміння ролі праці в житті кожної людини, у житті в суспільстві, усвідомлення себе, її глобального впливу на сукупність явищ сучасної цивілізації дасть змогу визначити роль праці для розвитку освітніх систем. Ключовими поняттями є

«педагогіка» і «праця». Їх дефініція слугує визначенню терміна «педагогіка праці».

В. Оконь поняття «праця» трактує як колективну або особистісну діяльність, метою якої є отримання матеріального або нематеріального продукту. З огляду на значення цього продукту для людини чи суспільства, а також на затрачені сили, процес праці супроводжується не лише переконанням про її користь, але і свідчить про внутрішні мотиви людини або зовнішні умови життя колективу (Okon W., 2007, с. 324).

Т. Новацький зауважує, що праця є провідним засобом вироблення матеріального і культурного майна. Це пояснює її особливе значення у світі людських цінностей. Водночас вона значною мірою впливає на формування індивідуальності у працюючих людей, тому що пов'язує їх зі світом праці, отже, з людськими обов'язками. Він запропонував таке її визначення: «праця є дією, спрямованою на отримання продукту, виконання послуг або створення витвору». Акцентує на багатоаспектності контекстів, що стосуються праці і її розуміння, її обмежень, необхідних уточнень залежно від визначеної перспективи (Nowacki T. W., 2003, с. 265).

А. Солак звертає увагу на те, що праця має для людини моральну цінність, оскільки є шляхом, на якому людина реалізовує свої прагнення й існує у світі. Вона є натуральним ресурсом особистісного і суспільного розвитку людини, дає змогу краще зрозуміти світ, пізнати інших людей. Завдяки праці людина взаємодіє з іншою людиною, удосконалює світ, будує активну спільноту робить світ більш людським. Це відбувається тоді, коли праця доцільна, бережлива і водночас ефективна. Саме праця робить людину більш відкритою для ближніх, людина стає співучасником суспільного процесу. Праця є натуральним засобом будівництва господарського майна, отже, дає людині свободу в сенсі незалежності, тому що забезпечує ресурсами до життя, дає свободу в виборі дій і участі в громадському житті (Solak A., 2004, с. 115-120).

На цінності праці як чиннику збагачення духовного життя людини акцентує також Ю. Тішнер (J. Tischner), пишучи, що «...праця є особливою формою спілкування людини з людиною; вона сприяє розвитку людського життя» (Tischner J., 2005, с. 25).

На підставі наведених визначень праці можемо констатувати, що педагогіка праці виникла й розвивається у відповідь на суспільне та господарське замовлення, розглянуті на її ґрунті проблеми й отримані результати стосуються суспільної реальності, її практичних питань, а саме професійної освіти.

Як наголошує З. Вятровський, педагогіка праці – це педагогічна дисципліна, предметом вивчення якої є проблеми виховання працюючої, загальнотехнічного навчання, профорієнтації, наставництва і професійного консультування, допрофесійної освіти, навчання і професійного

виховання, безперервного навчання працюючих і безробітних, а також освітні проблеми підприємств (Wiatrowski Z., 2005).

За словами Т. Новацького – педагогіка праці Польщі – це дисципліна, що вивчає відносини людини і праці з метою підготування людини до праці. Досліджує проблеми виховання через працю, політехнічне навчання, особистісне та професійне удосконалення працівників (Nowacki T. W., 2004, с. 174). У педагогічній енциклопедії подано доволі лаконічне тлумачення дефініції «педагогіка праці»: «це наукова дисципліна, яка охоплює цілість педагогічної проблематики, що виникає, коли людина стикається з працею» (Ромукало W., 1996, с. 565).

Основними категоріями педагогіки праці є три поняття: «праця», «людина», «виховання». Така стисла термінологія має ключове значення для процесів комунікації, однією із необхідних умов якої є визначення змістового апарату з метою правильного розуміння зв'язку між учасниками процесу і намірів у цьому процесі (Adler R. B., Rosenfeld L. B., Proctor R. E., 2006, с. 19).

На думку Т. Новацького, праця людини і ставлення до неї є центральним явищем і предметом дослідження цієї дисципліни. Людина–виховання–праця – це тріада, що відображає предмет досліджень і проблематику педагогіки праці (Nowacki T. W., 2004).

Праця визначає суспільну і професійну позицію особистості. Це пов'язано з суспільною організацією, де кожен член спільноти виконує суспільні ролі. Ці ролі різноманітні, формальні і неформальні. Проте одним з головних показників цих ролей є саме праця. На підставі способу реалізації праці оцінюють людей, їхні досягнення і можливості. Пов'язана з працею професійна позиція визначає стосунки інших людей (Schultz P., Schultz S. E., 2002, с. 45).

Праця впливає на індивідуальність людини. Завдяки їй людина формує свої уявлення про світ і про своє місце в ньому, оцінює його. Ефективність праці змушує людину до подальшої активності, зміни способів праці, створення нових пристроїв і способів їх обслуговування. Вона може мати негативні наслідки, спричиняти різні загрози, яких можна уникнути, здобуваючи відповідні компетенції (Kozak S., 2009, с. 38–39).

Ідея виховання працею, прихильниками якої були Ж.-Ж. Руссо, І.-Г. Песталоцці, Дж. Дьюї, була поширена в Польщі діячами Комісії національної освіти: Т. Чацьким (T. Czacki), Г. Коллонтаєм (H. Kollataj), С. Сташицем (S. Staszica). Саме на традиціях ідеї виховання працею будувалася концепція розвитку школи і професійної освіти Другої Речі Посполитої (Okon W., 2007, с. 277-279).

Сьогодні в основі ідеї виховання працею лежать дві протилежні концепції. Перша звинувачує професійні школи у тісному утилітаризмі; друга представлена педагогікою праці, відображає вплив

праці на розвиток індивідуальності й формування особистісних цінностей людини. У цьому контексті педагогіка праці послуговується головним принципом – залучення дітей від молодших років у загальний процес праці (трудове навчання) з метою підготовки громадянина і працівника до створення матеріального добробуту і культури народу (Nowacki T., 2004, с. 274).

Згідно з Т. Новацьким, виховання працею є «системою виховних дій, що ґрунтується на концепції філософії праці і має вирішальне значення для розвитку суспільства, його культури і економіки, організації, функціонування, а також творчої цінності праці для розвитку особистості» (Nowacki T., 1980, с. 41).

З філософсько-соціологічного погляду Л. Маршалек вважає, що завданням системи виховання працею є, з одного боку, формувати свідомість людини, а з іншого, – відповідні уміння і навички (Marszalek L., 2010, с. 169-181).

В. Оконь і З. Вятровський демонструють суто педагогічний підхід щодо процесу виховання працею. На думку В. Оконя, виховання працею є одним зі складників виховання, яке ґрунтується на поважному ставленні до праці, привчанні до неї, повазі до працюючих людей і продуктів їхньої праці (Okon W., 2007, с. 466).

З. Вятровський процес виховання працею визначає як «доцільно організований вид виховальної діяльності, у процесі якої відбувається вплив на особистість і зміни в її індивідуальності» (Wiatrowski Z., 2005, с. 154). Праця є один із складників виховання, вона відіграє важливу роль у діяльності людини і колективу, завдяки їй виникають нові продукти, надаються послуги або відбувається дослідний і творчий процес.

Виховання працею З. Вятровський розглядає в трьох аспектах: *активізуючому, усупільнюючому і виробничому*. *Активізуючий аспект* пов'язаний з тим фактом, що ефективності праці можна досягти лише завдяки певній діяльності. *Усупільнюючий* характер праці зводиться до того, що за її посередництвом вихованець стає учасником подій, яка відбуваються у громадському житті. *Виробничий аспект* характеризується тим, що у процесі праці у вихованців формується позитивне ставлення та повага до праці, а також переконання (усвідомлення), що вона є моральним обов'язком кожної людини і джерелом суспільної цінності (Wiatrowski Z., 2005, с. 154-155).

Як зазначає В. Фурманек (W. Furmanek), у педагогіці праці, як у жодній іншій субдисципліні педагогіки, ми нерідко звертаємося до доробку науковців із багатьох інших гуманістичних і суспільних наук. Ми застосовуємо поняття і посилаємося на них. У багатьох випадках це веде до неоднозначності, бо кожна дисципліна «зосереджується на важливих для себе аспектах», інколи «підганяючи» зміст поняття до важливих пи-

тань із перспективи цієї дисципліни. Для педагогіки праці, беручи до уваги її міждисциплінарний характер, потрібна власна система понять, яку науковець визначає як понятійну сітку. На його думку, «говорячи про майбутнє педагогіки праці, слід передусім узгодити деякі положення з понятійної сітки, якою послуговуються педагоги праці. Таке завдання необхідне для визначення методології, а саме для опису наукових досліджень» (Furmanek W., [w:] Gerlach R. (red.), 2010, с. 131). Педагогіка праці має прозору структуру, яка висвітлює проблеми, на основі яких побудовано термінологію. Її можна зобразити у формі трикутника: людина–громадянин (виховання)–праця (Furmanek W., [w:] Gerlach R. (red.), 2010, с. 131).

Кожна зі складових тріади виражена комплексом понять і термінів. Складова «людина» охоплює такі поняття: професійні і життєві прагнення, вільний час, професійна кар'єра і професійний розвиток, компетенції (не лише професійні), культура роботи, працівник (безробітний), учень. Складова «виховання» – компетенції (не лише професійні), безперервне навчання, професійне навчання, професійне наставництво. Складова «праця» – форми працевлаштування, організаційна культура, робоче місце (у широкому значенні розуміння підприємства праці), ринок праці, світ праці.

У наукових дослідженнях з педагогіки праці є дуже багато «живих термінів», зміст яких увесь час змінюється. Застосовуючи їх, потрібно бути обережним і звертати увагу на відповідність часу. Зокрема, у структурі педагогіки праці чергуються допрофесійне навчання, професійне навчання і безперервне навчання (Kwiatkowski S. M., [w:] Sliwerski B. (red.), 2006). Як зауважує В. Фурманек, саме в такому вигляді ми спостерігаємо проходження людиною кожного етапу в житті. У недалекому минулому, коли головною галуззю була промисловість, а серед професій домінували технічні, то все так і відбувалося. Аналізуючи упродовж двадцяти років біографії осіб, які перебували на різних етапах професійної кар'єри, можна зауважити, що упродовж XX століття така тенденція професійної кар'єри домінувала і в Польщі (незалежно від рівня освіти, а також професійних і суспільних позицій). Сьогодні простежуються інші шляхи професійного

розвитку і професійної кар'єри (Furmanek W., [w:] Gerlach R. (red.), 2010).

Варто вирізнити професійну (виховання до праці) працю від непрофесійної (виховання працею). Процеси розвитку людини відбуваються в межах кожної праці. Педагогіка є галуззю, що підтримує розвиток людини. Праця є домінуючою формою активності у процесі життя.

Підтвердженням впливу культурних змін є термін «професія» і його еволюція. Для педагогіки праці «професія» є важливим поняттям, оскільки через його призму аналізується суспільний розподіл праці. Професія означає професійне навчання, шлях, який веде до набуття відповідних компетенцій, необхідних для перебування на ринку праці. Професія є чинником доступу до професійної діяльності, який примножує шанси людини на працевлаштування або, навпаки, обмежує її можливості. Т. Новацький зауважує, що цей повсюдно застосовуваний термін стає щораз більш суперечливим і неоднозначним, акцентуючи, що «сьогоднішнє трактування професії, яке визначається за допомогою поняття «кваліфікація», відходить в історичне минуле» (Nowacki T. W., [w:] Gerlach R. (red.), 2010, с. 153).

Іншими термінами, які з уваги на вільне їх застосування викликають дискусії є *освіта, ринок праці, організація праці, безперервне навчання* (Wiatrowski Z., 2014, с. 7-13). Професійне навчання реалізовується в різних формах і у різних періодах життя; не є відокремленим етапом у професійному розвитку, адже дедалі частіше ми маємо справу не лише зі зміною робочих місць, але також зі зміною професії. Безперервне навчання розглядають як освіту в дорослому житті, як навчання упродовж усього життя.

Висновки. Отже, аналіз базових понять педагогіки праці засвідчує, що уточнення понять для наукових досліджень має особливе значення, оскільки визначення дефініції є одним із завдань кожної наукової дисципліни. Польські науковці зробили спробу систематизувати термінологічний апарат педагогіки праці.

Для проведення подальшого дослідження варто звертати увагу на глибоке розуміння термінології, актуальності значення та контексту, у якому її застосовують.

Література

1. Adler R. B., Rosenfeld L. B., Proctor II R. F. (2006). *Relacje interpersonalne. Proces porozumiewania sie*. Poznan: REBIS. – 528 s.
2. Denek K. (2011-2012). *Teoretyczne i aplikacyjne aspekty jakosci kształcenia akademickiego. «Neodidagmata», nr 33/34, s. 49-64. Poznan.*
3. Furmanek W. (2010). *Przemiany przedmiotu badan we wspolczesnej pedagogice pracy*. [w:] R. Gerlach (red.). *Pedagogika pracy w perspektywie dyskursu o przyszlosci*. Bydgoszcz: Wyd. UKW. – 342 s.
4. Kozak S. (2009). *Patologie w srodowisku pracy: zapobieganie i leczenie*. Warszawa: Difin. – 304 s.
5. Kwiatkowski S. M. (2006). *Pedagogika pracy*. [w:] B. Sliwerski (red.). *Pedagogika. Subdyscypliny wiedzy pedagogicznej*. T. 3. Gdansk: Gdanskie Wydawnictwo Psychologiczne – Naukowe. – 390 s.

6. Marszalek L. (2010). Wychowanie do pracy procesem integrującym prawa i obowiązki dziecka przedszkolnego. «Seminare», t. 28, s. 169-181.
7. Nowacki T. (1980). Praca i wychowanie. Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych. – 335 s.
8. Nowacki T. W. (2010). Wybrane problemy pedagogiki pracy – między diagnoza prognoza [w:] R. Gerlach (red.). Pedagogika pracy w perspektywie dyskursu o przyszłości. Bydgoszcz: Wyd. UKW. – 342 s.
9. Nowacki T. W. (2003). Leksykon pedagogiki pracy. Warszawa: PWN.
10. Nowacki T. W. (2004). Leksykon pedagogiki pracy. Radom: Wyd. Wyd. i Zakład Poligrafii Instytutu Technologii Eksploatacji. – 342 s.
11. Nowacki T. W., Korabiowska-Nowacka K., Baraniak B. (2000). Nowy słownik pedagogiki pracy. Warszawa: WSP TWP. – 324 s.
12. Okon W. (1984). Słownik pedagogiczny. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. – 368 s.
13. Okon W. (2007). Nowy słownik pedagogiczny. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie «Zak». – 490 s.
14. Palka S. (1999). Pedagogika w stanie tworzenia. Krakow: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. – 130 s.
15. Pomykalo W. (1997). Encyklopedia pedagogiczna. Warszawa: Fundacja INNOWACJA. – 1012 s.
16. Schultz P., Schultz S. E. (2002). Psychologia a wyzwania dzisiejszej pracy. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
17. Solak A. (2004). Wychowanie chrześcijańskie i praca ludzka. Warszawa: Wydawnictwo UKSW. – 304 s.
18. Tischner J. (2005). Etyka Solidarności. Krakow: Wydawnictwo Zak. – 295 s.
19. Wiatrowski Z. (2005). Podstawy pedagogiki pracy. Bydgoszcz: Wydawnictwo UKW. – 547 s.
20. Wiatrowski Z. (2014). Positive and Disputable Consequences of Connecting Science and Education With Labour Market Within New Polish Reality. Порівняльна професійна педагогіка 4(4) / 2014 Comparative Professional Pedagogy 4(4) / 2014, DOI: 10.1515/rpp-2015-0001. Available at: <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/rpp.2014.4.issue-4/rpp-2015-0001/rpp-2015-0001.xml>.

ИССЛЕДОВАНИЕ СТАНОВЛЕНИЕ ПЕДАГОГИКИ ТРУДА В РЕСПУБЛИКЕ ПОЛЬША: АНАЛИЗ БАЗОВЫХ ПОНЯТИЙ

Когут Светлана, кандидат педагогических наук, доцент, заведующая кафедрой общей и социальной педагогики, высшее учебное заведение «Украинский католический университет», ул. Свенцицкого 17, 79011 г. Львов, Украина, s_kohut@ucu.edu.ua

Педагогика труда в Республике Польша – это относительно самостоятельная педагогическая субдисциплина, обоснованная с позиции потребностей педагогической теории и практики. Она имеет четкое теоретико-методологическое основание, категориальный аппарат, является научной основой педагогической специальности «педагогика труда»; реализует междисциплинарные связи с психологией труда, философией и медициной труда, антропологией, политическими и экономическими науками. Педагогика труда позиционирует себя как наука, как педагогическая дисциплина и как сфера практической деятельности.

Проанализированы базовые понятия педагогики труда как педагогической субдисциплины. Акцентировано на важности изучения опыта польских ученых в связи с формированием общего поля научных исследований, образовательной проектной деятельности в условиях вхождения Украины в европейское пространство коммуникации.

Ключевые слова: воспитание; педагогика труда; профессиональное образование; труд; человек.

RESEACH ON PEDAGOGY OF LABOUR BECOMING IN POLAND: BASIC NOTIONS ANALYSIS

Kohut Svitlana, PhD in Pedagogy, Assistant Professor, Head of the Department of General and Social Pedagogy, Higher Educational Institution «Ukrainian Catholic University», 17 Svencitskoho Str., 79011 Lviv, Ukraine, s_kohut@ucu.edu.ua

Pedagogy of labour in Poland is a relatively independent pedagogical sub discipline well-grounded from the position of pedagogical theory and practice needs. It has a distinct theoretical and methodological basement, and its own categorial apparatus. The sub discipline is a scientific base for a pedagogical specialty of “pedagogy of labour”.

The research and analysis of the tasks set by modern pedagogy of labour in Poland are extremely important for the educational space of Ukraine from the view of understanding the essence of labour and its concernment for each particular human being and the society in general under the conditions of the market-oriented economy, the influence of the research results on training a human being in a profession and formation of his/her professionally and socially significant qualities.

Pedagogy of labour realizes interdisciplinary ties with psychology of labour, philosophy of labour, medicine of labour, anthropology, political and economic sciences. Today pedagogy of labour presents itself as a science, as a pedagogical discipline and a sphere of practical activities. Leading representatives of Polish pedagogy of labour, who have developed its methodological apparatus, are T. Nowacki, Z. Wiatrowski, S. Kwiatkowski, W. Furmanek. The article analyzes basic notions of pedagogy of labour as a pedagogical sub discipline. The Polish scientists consider labour, human being, education to be principal categories of pedagogy of labour. The cogency of terminology research is supported by the fact that the latter plays not only the communicative function, but also content and cognitive ones for the language of each scientific discipline is both the aim of the educational procedures and its instrument.

The peculiarity of Polish scientists, researchers of pedagogy of labour, is, as the author mentions, the fact that they consider not economical but humanistic aspects of the professional work to be primary. The humanistic aspects include understanding of labour as an inalienable life value, attitude of a human being to labour, his/her readiness to labour and adaptation to the latter etc.

The author also stresses on the importance of the Polish experience for the formation of the common field of scientific research, educational project activities under the conditions of Ukraine's entering into the European space of communication.

Keywords: education; human being; labour; pedagogy of labour; professional education.

Стаття надійшла до редакції 03.10.2016

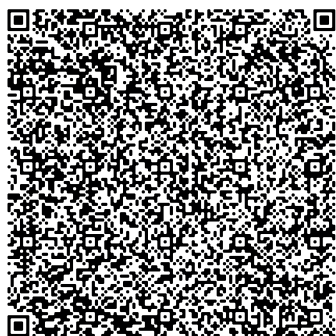
Прийнято до друку 27.10.2016

УДК 378.011.3-051(438)

Наталія Євтушенко

ORCID iD 0000-0002-5835-2960

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри природничо-математичних дисциплін
та методики їх викладання,
Чернігівський інститут післядипломної педагогічної освіти
імені К. Д. Ушинського,
вул. Слобідська, 83, 14000 м. Чернігів, Україна
env_2006@ukr.net

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ В СТВОРЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Стаття присвячена розгляду актуальних питань підготовки майбутніх учителів у системі освіти Польщі. Описано головні концепції, на основі яких відбувається процес навчання та підготовки польських педагогів. Проаналізовано погляди науковців щодо вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів, виокремлено основні напрями використання прогресивних ідей польського досвіду в створенні національної концепції професійної підготовки майбутніх учителів.

Ключові слова: концепції підготовки вчителів Польщі; педагогічна освіта України; учитель.

Вступ. У 80-х роках минулого століття системи педагогічної освіти Польщі та України мали дуже багато спільних рис. Згодом близькість у політичних пріоритетах, спорідненість впливу суспільно-економічних змін зумовлювали схожість у цілях здійснення освітніх реформ у цих країнах. В останні роки завдяки об'єднаним зусиллям польських науковців та педагогічної громади в системі національної освіти Польщі відбулися значні позитивні зрушення. Концептуальних перетворень зазнав процес професійної підготовки польського вчителя – головної дійової особи, покликаної реалізувати цілі й завдання освіти.

Вивчення сутності цієї освітньої трансформації, аналіз її головних рис сприятиме народженню нових ідей для модернізації педагогічної освіти України, яка наразі виступає фактором переходу до сталого людського розвитку (Ognevuyuk V., Sysoieva S., 2015), що є важливим пріоритетом для розвитку європейського вектору в освітній галузі нашої держави.

Мета статті – огляд ключових положень основних концепцій професійної підготовки вчителів у Польщі, що сприятиме використанню позитивного зарубіжного досвіду для трансформації змісту, форм і методів навчання майбутніх педагогів в Україні.